

JEDU

Jokilaaksojen
koulutuskuntayhtymä

PUUTARHALOUDEN PERUSTUTKINTO

Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymä

Opetussuunnitelman tutkintokohtainen osa

**Puutarhatuotannon osaamisala
Kukka- ja puutarhakaupan osaamisala**

Puutarhuri

Hyväksytty 19.05.2015

Sisällys

1.	JOHDANTO.....	3
2.	PUUTARHATALOUDEN PERUSTUTKINTO	3
3.	AMMATTIALAN KUVAUS	3
4.	AMMATTIALAN ARVOPERUSTA	3
5.	PERUSTUTKINNON TAVOITTEET	4
6.	PUUTARHATALOUDEN PERUSTUTKINNON MUODOSTUMINEN	6

1. JOHDANTO

Tämä opetussuunnitelma on laadittu käyttäen suunnittelun perustana **puutarhatalouden perustutkinnon perusteita 2014, OPH:n määräys 75/011/2014** ja Jokilaaksojen koulutuskuntayhtymän opetussuunnitelman pedagogista toimintaohjetta 2014.

Opetussuunnitelma on laadittu paikalliseen toimintaympäristöön sopivaksi yhteistyössä työelämän kanssa. Opetussuunnitelmaa ja sen toteuttamista kehitetään työelämästä ja opiskelijoilta saadun palautteen perusteella.

2. PUUTARHALOUDEN PERUSTUTKINTO

Tutkinto on mahdollista suorittaa Haapaveden ammattiopistossa

3. AMMATTIALAN KUVAUS

Puutarha-alan tehtävänä on tuottaa turvallisia ja korkealaatuisia tuotteita ja palveluja laajeneville markkinoille. Lähimarkkinoiden puutarhatuotteet ovat ympäristöystävällisiä valintoja ruokapöytään sekä sisä- ja ulkotiloihin. Viihtyisät ja rentouttavat oleskeluympäristöt antavat voimaa ihmisille arki- ja vapaa-aikaan. Ennakkoluulottomat sekä innovatiiviset ratkaisut puutarhojen rakentamisessa ja puutarhakaupan tuotteiden valikoimissa ovat osa puutarhakulttuurin muodostumista. Puutarhuri täyttää asiakkaiden toiveet puutarhan rakentamisessa ja kukkasidontatöiden toteuttajana arkeen ja juhlaan. Kukkien viesti antaa saajalle hyvän mielen ja nostaa tilaisuuksien arvoa. Kädentaitojen ammatissa käytetään fyysistä työtä helpottavia teknisiä työmenetelmiä soveltaen puutarhurin taitoja kasvien kasvattamiseen, ympäristöjen rakentamiseen ja -koristamiseen. Luonnonläheisessä ammatissa ympäristön arvoja kunnioitetaan valitsemalla kestävän kehityksen mukaisia materiaaleja ja työskentelemällä luonnon ehdoilla muuttuvissa olosuhteissa. Puutarha-ala kattaa puutarhatuotannon, viheralan, kukka- sekä puutarhakaupan. Vuodenajat ohjaavat puutarha-alan työtehtäviä ja puutarhurilla on osaaminen työskennellä laajoissa puutarha-alan perustyötehtävissä.

Monipuolisessa puutarhakasvien tuotannossa puutarhuri vastaa kuluttajien kysyntään tuottamalla vihanneksia ja koristekasveja. Tuotanto alkaa suunnittelusta päätyen puhtaisiin ja laadukkaisiin puutarhatuotteisiin. Lähimarkkinoiden puutarhatuotteet ovat terveellisiä ja turvallisia kulutushyödykkeitä. Puutarhatuotannon osaajat työskentelevät kukka-, vihanne-, marja- ja hedelmänviljelyn sektoreilla tai taimitarhatuotantoon erikoistuneissa yrityksissä sekä puutarhamyymälöissä. Puutarhatuotannossa voidaan erikoistua erikoismarjojen, yrttien tai sienten viljelyyn. Puutarhakasvien viljelyä puutarhuri kehittää ja toteuttaa käyttämällä korkeatasoista viljelyteknologiaa kasvihuoneessa ja avomaalla. Puutarhatuotannon puutarhureita työskentelee vaihtelevissa tehtävissä työnantajina, työnjohtajina sekä työntekijöinä.

Elinympäristöjen viihtyvyys ja turvallisuusvaatimukset korostavat viheralan monipuolista ammattitaitoa viheralueiden suunnittelussa, rakentamisessa, ylläpito- ja kunnossapitotehtävissä. Viheralalla tehdään ympäristön ja käyttötarkoituksen mukaisia pihasuunnitelmia istutuksineen. Viherympäristön suunnittelussa ja toteutuksessa viheralan ammattilainen ottaa huomioon tulevan alueen yllä- ja kunnossapitotöiden helppohoitoisen toteutuksen. Viheralueilla puutarhuri rakentaa suunnitelma-asiakirjojen mukaisia kestäviä kasvillisuusalueita ja käytäviä sekä asentaa laatuvaatimukset täyttäviä kivi- ja puurakenteita. Puutarhuri laatii viheralueiden ylläpitosuunnitelmia ja määrittelee hoidon tason nurmikoiden, istutusten, käytävien, piharakenteiden, leikki- ja oleskelupaikkojen kunnossapidosta määräysten mukaisesti. Viheralan ammattilaisella on tekninen osaaminen hyödyntää fyysistä työtä helpottavia koneita ja laitteita viheralueiden rakentamis-, yllä- ja kunnossapito töissä. Viheralan osaajat työskentelevät viheralueiden rakentamisessa ja ylläpidossa mukaan lukien taajamametsät, golfkentät sekä muut virkistysalueet. Viheralan puutarhureita työskentelee kaupunkien sekä muiden julkisyhteisöiden viheryksiköissä tai toimimalla itsenäisinä yrittäjinä, alihankkijoina tai urakoitsijoina. Puutarhurit ylläpitävät ja rakentavat myös hautausmaiden harmoniaa.

4. AMMATTIALAN ARVOPERUSTA

Puutarhatuotannon ammattilaiset edustavat arvoja, jotka lisäävät ihmisten hyvinvointia ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä. Puutarha-alan ammattilainen tekee ympäristöä suojelevia valintoja ja edistää kestävän kehityksen mukaista toimintaa puutarha-alan laaja-alaisissa työtehtävissä. Hän huomioi toiminnan kokonaistaloudellisen tehokkuuden. Tuottavassa työskentelyssä hän ottaa huomioon toimintansa vaikutukset luonnon monimuotoisuudelle ja eliölajien elinympäristöjen säilyttämiselle. Puutarha-alan ammattilainen rakentaa kulutusta kestävä ja oman aikansa kulttuurimaisemaa. Puutarhurin luomassa kauniissa ja toimivassa puutarhassa tai puistossa viihdytään ja nautitaan ympärivuoden.

5. PERUSTUTKINNON TAVOITTEET

Puutarha-alan ammattilainen osaa toimia monipuolisissa puutarha-alan työtehtävissä itsenäisesti, omatoimisesti ja vastuuntuntoisesti. Hän tunnistaa monipuolisesti alan kasvit ja niiden kasvuun vaikuttavat tekijät viheralueilla, avomaalla ja kasvihuoneessa sekä kukka- ja puutarhakaupassa. Hän tuottaa laadukkaita ja turvallisia palveluita sekä puutarhatuotteita noudattaen alan lainsäädäntöä, määräyksiä ja sopimuksia.

Puutarha-alan ammattilainen verkostoituu muiden puutarha-alan ammattilaisten sekä alan sidosryhmien kanssa kotimaassa ja ulkomailla. Hän toimii luontevasti asiakaspalvelutehtävissä sekä seuraa alan markkinatilanteita ja niihin vaikuttavia tekijöitä.

Puutarha-alan työtehtävissä vaaditaan joustavuutta, muutoksen sietokykyä, hyvää fyysistä ja henkistä kuntoa. Puutarha-alan ammattilainen tunnistaa työhönsä ja työympäristöönsä liittyvät vaarat ja terveystahdit sekä osaa ennakoida ja suojautua niiltä. Hän noudattaa alansa työterveyteen ja turvallisuuteen liittyvää lainsäädäntöä ja ohjeita sekä ylläpitää toiminta- ja työkykyään. Hän osaa asennoitua oikein työn tekemiseen ja työskennellä vastuullisena, aktiivisena työyhteisön jäsenenä. Hän tuntee ja osaa käyttää työympäristönsä teknisiä turvallisuusjärjestelmiä. Hän kehittää jatkuvasti tietoa ja taitojaan sekä hänellä on kokonaisnäkemys puutarha-alan tulevaisuuden kehityksestä huomioiden ilmastonmuutos ja sen tuomat laajenevat mahdollisuudet ja haasteet puutarha-alalle. Hän arvostaa oman ammattialansa ja lähialueensa kulttuuria. Hän hyödyntää oppimaansa puutarhurin tehtävissä. Hän osaa toimia viestintä- ja kielitaitoisesti monikulttuurisessa työympäristössä.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteisiin sekä niiden arviointikriteereihin. Avaintaitojen tavoitteena on tukea sellaisen osaamisen kehittymistä, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden halluunotossa sekä työelämän muuttuvissa tilanteissa selviytymisessä.

Puutarhatuotannon osaamisalan suorittanut **puutarhuri** työskentelee kasvihuoneessa ja avomaalla kasvattaen taloudellisesti menestyviä viljelykasveja ja tuottaen korkealaatuisia puutarha-alan tuotteita tieto- ja viljelytekniikkaa hyödyntäen. Hän tunnistaa puutarhatuotannossa käytettävät kasvit suomalaisilla ja tieteellisillä nimillä. Hän osaa valita tuotantotavan, viljelymenetelmän ja tehokkaan työtavan kasvien erityisvaatimusten mukaan. Hänellä on hyvät tekniset taidot ja hän osaa käyttää ja huoltaa työssä tarvittavia koneita ja laitteita turvallisesti. Hän käyttää luontevasti kaupallisesti merkittävistä viljelykasveista suomalaisia ja tieteellisiä nimiä viljelytiedon hankinnassa. Hän kaupakunnostaa, lajittelee, pakkaa ja merkitsee tuotteet määräysten mukaisesti. Työssään hän toimii taloudellisesti ja kustannustietoisesti, laatujärjestelmien mukaisesti sekä ympäristövastuullisesti ja eettisesti. Hän työskentelee turvallisesti, ergonomisesti sekä ympäristöä säästäen erilaisissa puutarhatuotannon töissä. Valintojensa mukaisesti hän pystyy toimimaan puutarha-alan eri ammateissa, kuten puutarhurina kasvihuone- tai avomaaviljelmällä, taimitarhalla, puutarhamyymälässä joko yrittäjänä tai työntekijänä. Hänellä on edellytykset kehittää itseään ja suorittaa ammatitutkinto työkokemusta saatuaan.

Kestävän kehityksen periaatteiden mukainen ympäristömyönteinen ja vastuullinen toiminta on alan ammatillisen toiminnan lähtökohta. Alan kehitystä jatkuvasti seuraamalla on mahdollisuus ennakoida ravintoon tai ympäristöön liittyviä riskitekijöitä sekä kulutustapojen muutoksia. Alalla tarvitaan asiantuntevaa ja osaavaa ammattitaitoista laadukasta työvoimaa. Korkeatasoinen teknologia ja alan kansainvälisen tutkimuksen tulokset voidaan hyödyntää kasvien tuotannossa ja käytössä. Työtä, energiaa ja ympäristöä säästäviä uusia tuotanto-, työ- ja kasvinsuojelumenetelmiä kehitetään jatkuvasti. Ilmastonmuutoksen myötä puutarhakasvien laji- ja lajikevalikoima uudistuu ja monipuolistuu, kasvintuhoojien määrä kasvaa ja vuoden työkiertoon tulee muutoksia.

Puutarha-alan ammattilainen tuntee alalla käytettävät kasvit ja materiaalit sekä niiden ominaisuudet. Hän hallitsee kasvien kasvuun vaikuttavat menetelmät sekä huomioi työssään kasvibiologian ja –fysiologian. Puutarha-alan ammattilainen ymmärtää ja noudattaa työturvallisuuteen kuuluvia lakeja ja määräyksiä sekä edistää omalta osaltaan työyhteisönsä työsuojelua ja -hyvinvointia. Hän ymmärtää oman terveyden ja työkyvyn ylläpitämisen merkityksen. Alan ammattilainen käyttää oman sektorinsa tuotantotiloja, koneita, laitteita ja työvälineitä ja huolehtii niiden toimintakuntoisuudesta. Hän tuntee oman alansa laatujärjestelmät ja viranomaismääräykset.

Puutarha-alan ammattilaisella on laaja alan perusosaaminen, vastuullinen asenne työhön ja hän ymmärtää yrittäjyyden peruseriaatteet. Hän osaa arvioida oman toimintansa kannattavuutta, hinnoitella tuotteita ja palveluja sekä toimia taloudellisesti. Alan monipuolistuessa puutarha-alan ammattilaiselta vaaditaan itsenäisyyttä, oma-aloitteisuutta ja päätöksentekotaitoa. Puutarha-alalla vaaditaan markkinoinnin sekä asiakaslähtöisen palvelun osaamista, viestintä- ja tiimityötaitoja. Verkostoituminen edistää uusien kilpailukyisten tuotteiden ja palvelujen kehittämistä. Kansainvälistyvässä ympäristössä on tunnettava kotimaan markkinoiden ja ammattikäytäntöjen lisäksi yhteistyömaiden vastaavia oloja. Tarpeen mukaan on osattava työskennellä monikulttuurisessa työympäristössä kieli- ja kommunikaatiotaitoisena. EU:n laajeneminen kasvattaa markkinoita, mutta kiristää myös hintakilpailua. Menestyminen edellyttää tuotteilta omaperäisyyttä, korkeaa laatua sekä kustannustehokkuutta. Tämän kehityksen tunteminen on eduksi alan toiminnassa.

Puutarhaelinkeinoon haasteita ovat uusimpaan viljelytekniikkaan perustuvan tuotannon kehittäminen, kotimaisten tuotteiden ja palvelujen markkinoinnin lisääminen, markkinatasapainon edistäminen, yritystalouden suunnittelun ja seurannan kehittäminen, erikois- ja uutuustuotteiden tuotanto- ja markkinointi- sekä ympäristöystävällisten palvelujen menetelmien ja teknikoiden kehittäminen alalle. Alan ammattilaiselta edellytetään tietoja ja taitoja elinikäisen oppimisen ja ammatillisen kehittämisen ylläpitämiseksi.

Lisäksi ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia yrittäjyyteen. Koulutuksen tavoitteena on myös tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien, ammatillisen kehittymisen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja. (L630/1998, 5 §).

6. PUUTARHALAUDEN PERUSTUTKINNON MUODOSTUMINEN

1. PUUTARHALAUDEN PERUSTUTKINTO	180 osp
2. AMMATILLISET TUTKINNON OSAT	135 osp
2.1 Pakolliset tutkinnon osat, 45 osp	
<p>2.1.1 Työskentely puutarha-alalla, 25 osp (100754)</p> <ul style="list-style-type: none"> Kasvintuotannon perusteet 12 osp (kasvien tuntemus, kasvibiologia, kasvutekijöiden säätely, kasvinsuojelu ja työturvallisuus) Toimiminen puutarha-alalla 13 osp (viheralueiden hoito, puutarhateknologia, puutarhan perustyöt ja opinto-ohjaus 1 osp) <p>2.1.2 Yrittäminen puutarha-alalla, 20 osp ,(100755)</p> <ul style="list-style-type: none"> Yritystoiminnan perusteet ja asiakaspalvelu 5 osp Yritystalous ja liiketoimintasuunnitelma 5 osp (sisältää opinto-ohjaus 1 osp) Yritystoiminnan työssäoppiminen 10 osp 	
2.2 Puutarhatuotannon osaamisalan, puutarhuri, pakollinen tutkinnon osa, 60 osp	
<p>2.2.1 Puutarhakasvien tuottaminen 60 osp ,100756</p> <ul style="list-style-type: none"> Avomaatuotanto 1 7 osp Avomaatuotanto 2 7 osp Kasvihuonetuotanto 1 7 osp Kasvihuonetuotanto 2 6 osp Kesätyöjakso 6 osp Ammattityöt 1, puutarhakasvien tuottaminen 7 osp Ammattityö 2, puutarhatuotanto 5 osp Työskentely puutarhatilalla 1 6 osp Työskentely puutarhatilalla 2 9 osp <p>2.4. Kukka- ja puutarhakaupan osaamisala, puutarhuri, pakollinen tutkinnon osa , 60 osp</p> <p>2.4.1 Asiakkaiden palveleminen ja myymälätyöskentely kukka- tai puutarhakaupassa, 60 osp ,100758</p> <ul style="list-style-type: none"> Myymälätyöskentely ja tuotetuntemus 10 osp Asiakkaiden palveleminen kukka- ja puutarhakaupassa 10 osp Kukkasidontatyöt 11 osp Kukkasidontatöiden suunnittelu ja toteutus 8 osp Kesätyöjakso 6 osp Työskentely kukka- tai puutarhakaupassa 1 6 osp Työskentely kukka- tai puutarhakaupassa 2 9 osp 	
2.5 Valinnaiset tutkinnon osat, 30 osp (sis. opinto-ohjaus 1 osp)	
<p>2.5.1 Taimitarhakasvien tuottaminen, 15 osp ,100759</p> <ul style="list-style-type: none"> Taimitarhakasvien viljely 9 osp Työskentely taimitarhalla 6 osp <p>2.5.2 Kasviryhmän tuottaminen, 10 osp ,100760</p> <p>2.5.2.1 Yrttien tuottaminen 10 osp</p> <ul style="list-style-type: none"> Yrttien viljely 5 osp Työskentely yrttilalla 5 osp <p>2.5.2.2 Erikoiskasvien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Erikoiskasvien viljely 5 osp Työskentely erikoiskasvituotannossa 5 osp <p>2.5.2.3 Ryhmäkasvien tuottaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> Ryhmäkasvien viljely 5 osp Työskentely ryhmäkasvituotannossa 5 osp 	

2.5.2.4 Kasvihuonevihannesten tuottaminen

- Kasvihuonevihannesten viljely 5 osp
- Työskentely kasvihuonevihannestuotannossa 5 osp

2.5.2.5 Marjojen tuottaminen

- Marjojen viljely 5 osp
- Työskentely marjaviljelmällä 5 osp

2.5.3 Viljelytekniikan hyödyntäminen, 10 osp (100761)

- Viljelytekniikka 5 osp
- Viljelytekniikan käyttäminen 5 osp

2.5.4 Hautausmaiden viheralueista huolehtiminen, 10 osp (100762)

2.5.9 Viherrakentamisen kasvien käyttäminen pihasuunnittelussa, 10 osp (100767)

- Viherrakentamisen kasvien käyttö pihasuunnittelussa 5 osp
- Pihasuunnittelutöiden toteutus 5 osp

2.5.11 Kukkasidekoraatioiden tekeminen, 10 osp (100769)

- Kukkasidekoraatio 5osp
- Kukkasidekoraatioiden tekeminen 5 osp

2.5.12 Kukkasidekoraatiosuunnittelun tekeminen, 15 osp (100770)

- Kukkasidekoraatiosuunnittelun tekeminen 9 osp
- Kukkasidekoraation toteuttaminen 6 osp

2.5.13 Tilojen ja tapahtumien koristeleminen ja näyttelytoiminta, 10 osp (100771)

- Koristelu toteuttaminen 6 osp
- Näyttely- ja messutoiminta 4 osp

2.5.14 Somistaminen, tekstaus ja piirtäminen, 10 osp (100772)

- Piirtäminen ja tekstaus 5 osp
- Somistaminen 5 osp

2.5.15 Vihersisustuskasvien istutus- ja huoltotyöt, 10 osp (100773)

- Vihersisustus 5 osp
- Vihersisustuksen toteuttaminen ja viherkasvien huoltotyöt 5 osp

2.5.16 Asiakkaiden neuvominen puutarhamyymälässä, 15 osp (100774)

- Asiakkaiden neuvontatyö 9 osp
- Puutarhamyymälätyöskentely 6 osp

2.5.17 Yritystoiminnan suunnittelu 15 osp

2.5.18 Tutkinnon osa ammatillisesta perustutkinnosta, 10-15 osp

2.5.19 Tutkinnon osa ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta, 15 osp

2.5.20 Tutkinnon osa ammattikorkeakouluopinnoista, 15 osp

2.5.21 Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp

2.5.22 Yrityksessä toimiminen, 15 osp

2.5.23 Huippuosajana toimiminen, 15 osp

2.5.24 Paikallisesti tarjottava tutkinnon osa, 5-15 osp

2.5.24.1 Luonnonmukainen tuotanto, 5-15 osp

- Luonnonmukainen viljely 5 osp
- Työskentely luomutilalla 10 osp

2.5.24.2 Jatkojalostus 5-15 osp

- Puutarhakasvien jatkojalostus 5 osp
- Työskentely jatkojalostuksessa 10 osp

2.5.25 Tutkinnon osa vapaasti valittavista tutkinnon osista, 5-15 osp

Tutkinnon osiin sisältyy JEDUssa osaamisen hankkimista työssäoppimisen kautta peruskoulusta tulleilla 46 osp ja yliopilailla tai aikaisemmin ammatillisen tutkinnon suorittaneilla 36 osp. Opintojen ohjaus on kuvattu erillisessä liitteessä.

3. YHTEISET TUTKINNON OSAT AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA		35 OSP
	Pakolliset	Valinnaiset
3.1 Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, 11 osp	8 osp	3 osp
3.1.1. Äidinkieli	5	0–3
3.1.2. Toinen kotimainen kieli, ruotsi	1	0–3
3.1.3. Vieraat kielet	2	0–3
3.2 Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, 9 osp	6 osp	3 osp
3.2.1. Matematiikka	3	0–3
3.2.2. Fysiikka ja kemia	2	0–3
3.2.3. Tieto- ja viestintätekniikka sekä sen hyödyntäminen	1	0–3
3.3 Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen, 8 osp	5 osp	3 osp
3.3.1. Yhteiskuntataidot	1	0–3
3.3.2. Työelämätaidot	1	0–3
3.3.3. Yrittäjyys ja yritystoiminta	1	0–3
3.3.4. Työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto	2	0–3
3.4 Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen, 7 osp		7 osp
3.4.1. Kulttuurien tuntemus		0–3
3.4.2. Taide ja kulttuuri		0–3
3.4.3. Etiikka		0–3
3.4.4. Psykologia		0–3
3.4.5. Ympäristöosaaminen		0–3
3.4.6. Osa-alueita kohdista 3.1.1–3.3.4		0–3
	19 osp	16 osp
<p>Tutkinnon perusteissa määrättyjen osa-alueiden (3.1.1–3.4.6) valinnaisten osaamistavoitteiden lisäksi tai niiden sijaan koulutuksen järjestäjä voi päättää erilaajuisia muita valinnaisia osaamistavoitteita. Koulutuksen järjestäjän itse päättämille valinnaisille osaamistavoitteille määritellään osaamisen arviointi ja laajuus osaamispisteinä.</p> <p>Tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet voivat olla myös opiskelijan aikaisemmin hankkimaa osaamista, joka tukee kyseisen tutkinnon osan ja sen osa-alueiden osaamistavoitteita.</p>		

4. VAPAASTI VALITTAVAT TUTKINNON OSAT	10 OSP
<p>4.1 Ammatillisia tutkinnon osia</p> <p>4.2 Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia Luonnonmateriaalit sisustamisessa 10 osp</p> <ul style="list-style-type: none">• Syksyn ja joulun sidonta 3 osp• Betoni- ja mosaiikkityöt 2 osp• Pajutyöt 2 osp• Kasveilla kaunista puutarhaan 3 osp <p>4.3 Yhteisiä tutkinnon osia tai lukio-opintoja</p> <p>4.4. Jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevista opinnoista</p> <p>4.5 Työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuva yksilöllisiä tutkinnon osa</p>	

Tarkemmat tiedot tutkintokohtaisista valinnaisuussäännöistä löytyvät tutkinnon perusteista osoitteesta:

http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ ohjeet/ opetussuunnitelmien_ ja_ tutkintojen_ perusteet/ ammatilliset_ perustutkinnot/ tutkinnon_ perusteet_ voimaan_ 010815